

NALG 001 Lineární algebra a geometrie 1, zimní semestr
MFF UK

Závěrečná zkouška — verze cvičná
9.1.2013

Doba řešení: 3 hodiny

Přednášející: L. Barto, J. Tůma

Křestní jméno: Josef Příjmení: Švejk

Instrukce

- Neotvírejte dříve než jste k tomu vyzváni dozorem!
- Test je vytištěn oboustranně. Obsahuje 7 příkladů na stranách 2 až 14, strany 15 až 18 jsou volné na pomocné výpočty, apod. Jste odpovědný za to, že kopie zkoušky je úplná.
- Všechny odpovědi musí být řádně zdůvodněné, není-li řečeno jinak.
- Žádné elektronické pomůcky včetně kalkulačky nejsou dovoleny.

Příklad	Body
1 [8]	
2 [8]	
3 [12]	
4 [12]	
5 [12]	
6 [20]	
7 [8]	
DU [20]	
Celkem [100]	
Známka	

(1) [8 bodů] Zakroužkujte správnou odpověď, nezdůvodňujte. K získání bodů je potřeba vždy odpovědět správně všechny tři otázky.

(a) Mějme matici A nad \mathbb{R} typu $m \times n$ a vektor $\mathbf{b} \in \mathbb{T}^m$.

- PRAVDA NEPRAVDA Množina všech řešení soustavy $A\mathbf{x} = \mathbf{b}$ je vždy podprostorem \mathbb{T}^n .
- PRAVDA NEPRAVDA Množina všech řešení soustavy $A\mathbf{x} = \mathbf{0}$ je vždy podprostorem \mathbb{T}^n .
- PRAVDA NEPRAVDA Množina všech řešení soustavy $A\mathbf{x} = \mathbf{0}$ je vždy podprostorem \mathbb{T}^m .

- (b)
- PRAVDA NEPRAVDA Existuje lineární zobrazení $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^3$, které je na.
 - PRAVDA NEPRAVDA Existuje lineární zobrazení $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^3$, které je prosté.
 - PRAVDA NEPRAVDA Lineární zobrazení f je prosté právě tehdy, když jádro f obsahuje pouze nulový vektor.

(c) Mějme matici A nad \mathbb{R} typu $m \times n$ v odstupňovaném tvaru.

- PRAVDA NEPRAVDA Bázové sloupce matice A jsou vždy lineárně nezávislé.
- PRAVDA NEPRAVDA Počet bázových sloupců matice A je roven počtu nenulových řádků matice A .
- PRAVDA NEPRAVDA Počet bázových sloupců matice A je roven hodnoti matice A .

(d) Mějme čtvercové matice A, B, C stejného řádu nad stejným tělesem.

- PRAVDA NEPRAVDA Vždy platí $A(BC) = (AB)C$.
- PRAVDA NEPRAVDA Vždy platí $AB = BA$.
- PRAVDA NEPRAVDA Vždy platí $A(B + C) = AB + AC$.

- (2) [8 bodů] Uveďte definici následujících pojmů. Pište pečlivě, celými větami, nikoliv schematicky.
 (a) Matice lineárního zobrazení vzhledem k bázím.

Nechť f je lineární zobrazení z vektorového prostoru V do vektorového prostoru W , $B = (\vec{v}_1, \dots, \vec{v}_n)$ je báze V a C je báze W .

Matice f vzhledem k B a C je matice

$$\left([f(\vec{v}_1)]_C \mid \dots \mid [f(\vec{v}_n)]_C \right).$$

- (b) Direktní součet (stačí pro dva podprostory).

Vektorový prostor V je direktním součtem svých podprostorů W_1 a W_2 , pokud $V = W_1 + W_2$ a $W_1 \cap W_2 = \{\vec{0}\}$.

- (c) Homogenní soustava lineárních rovnic.

Soustava lineárních rovnic $A\vec{x} = \vec{b}$ nazýváme homogenní, pokud $\vec{b} = \vec{0}$.

(3) [12 bodů] V tomto příkladu nemusíte zdůvodňovat řešení. K plnému počtu bodů stačí správný výsledek.

(a) Napište permutaci $\pi \in S_7$ jako složení transpozic. Permutace π je zadaná tabulkou

$$\pi = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 \\ 3 & 6 & 7 & 1 & 2 & 5 & 4 \end{pmatrix}.$$

$$\pi = (14)(17)(13)(25)(26)$$

(b) Pro soustavu lineárních rovnic

$$\begin{pmatrix} 0 & 1 & 3 & 0 & 5 & 8 \\ 0 & 0 & 0 & 2 & 3 & -2 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \\ x_4 \\ x_5 \\ x_6 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \\ 2 \\ 3 \end{pmatrix}$$

určete, které proměnné jsou bázové a které volné (=parametry). (Soustavu neřešte!)

bázové ... x_2, x_4, x_5

volné ... x_1, x_3, x_6

(c) Spočítejte matici homomorfismu $fg : \mathbb{Z}_3^2 \rightarrow \mathbb{Z}_3^2$ vzhledem ke kanonickým bázím, víte-li

$$[f]_{K_2}^{K_2} = \begin{pmatrix} 2 & 1 \\ 1 & 1 \end{pmatrix}, \quad [g]_{K_2}^{K_2} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 2 & 1 \end{pmatrix}.$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

(d) V prostoru \mathbb{R}^2 se skalárním součinem

$$\left\langle \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \end{pmatrix} \middle| \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} \right\rangle = (x_1 x_2) \begin{pmatrix} 3 & 1 \\ 1 & 4 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix}$$

spočítejte normu vektoru $(2, 1)^T$.

$$2\sqrt{5}$$

(e) Jaká je charakteristika těles \mathbb{Q} a \mathbb{Z}_{37} ?

$$\text{char } \mathbb{Q} = 0$$

$$\text{char } \mathbb{Z}_{37} = 37$$

(f) Určete souřadnice vektoru $(1, 2)^T \in \mathbb{Z}_3^2$ vzhledem k bázi $B = ((1, 1)^T, (1, 0)^T)$.

$$[(1, 2)^T]_B = \begin{pmatrix} 2 \\ 2 \end{pmatrix}$$

(4) [12 bodů]

(a) Zjistěte, zda vektor $(1, 3, 2, 4)^T$ leží v $\text{Im } A$, kde A je reálná matice

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 2 & -2 \\ 1 & 1 & 3 \\ 0 & -1 & 4 \\ 1 & -1 & 2 \end{pmatrix}$$

chceme zjistit, zda ~~je~~ existuje \vec{x} takový, že $A\vec{x} = \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \\ 2 \\ 4 \end{pmatrix}$,
tj. zda následující soustava je řešitelná

$$\begin{pmatrix} (-) \\ \downarrow \end{pmatrix} \left(\begin{array}{ccc|c} 1 & 2 & -2 & 1 \\ 1 & 1 & 3 & 3 \\ 0 & -1 & 4 & 2 \\ 1 & -1 & 2 & 4 \end{array} \right) \sim \begin{pmatrix} (-) \\ \downarrow \end{pmatrix} \left(\begin{array}{ccc|c} 1 & 2 & -2 & 1 \\ 0 & -1 & 5 & 2 \\ 0 & -1 & 4 & 2 \\ 0 & -3 & 4 & 3 \end{array} \right) \sim \begin{pmatrix} (-) \\ \downarrow \end{pmatrix} \left(\begin{array}{ccc|c} 1 & -2 & -2 & 1 \\ 0 & -1 & 5 & 2 \\ 0 & 0 & -1 & 0 \\ 0 & 0 & -11 & -3 \end{array} \right) \sim$$

$$\left(\begin{array}{ccc|c} 1 & 2 & -2 & 1 \\ 0 & -1 & 5 & 2 \\ 0 & 0 & -1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -3 \end{array} \right) \leftarrow \text{soustava nemá řešení, tj. } \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \\ 2 \\ 4 \end{pmatrix} \notin$$

prostoru $\text{Im } A$ neleží

(b) V prostoru \mathbb{C}^3 se standardním skalárním součinem najděte ortogonální projekci vektoru $(1, i, 1+i)^T$ na rovinu $\langle (1, 1, i)^T, (1, 2, 0)^T \rangle$.

Projekce vektoru $\vec{v} = (1, i, 1+i)^T$ na rovinu $W = \langle \vec{w}_1, \vec{w}_2 \rangle = \langle (1, 1, i)^T, (1, 2, 0)^T \rangle$
je podle tvrzení z předchozího rovná $\vec{v} = a_1 \vec{w}_1 + a_2 \vec{w}_2$, kde
 $(a_1, a_2)^T$ je řešení soustavy

$$\begin{pmatrix} \vec{w}_1 \cdot \vec{w}_1 & \vec{w}_1 \cdot \vec{w}_2 & \vec{w}_1 \cdot \vec{v} \\ \vec{w}_2 \cdot \vec{w}_1 & \vec{w}_2 \cdot \vec{w}_2 & \vec{w}_2 \cdot \vec{v} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 & 3 & 2 \\ 3 & 5 & 1+2i \end{pmatrix} \begin{pmatrix} (-) \\ \downarrow \end{pmatrix} \sim$$

$$\sim \begin{pmatrix} 3 & 3 & 2 \\ 0 & 2 & -1+2i \end{pmatrix} \text{ zpětnou substitucí } \begin{pmatrix} a \\ b \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \frac{7}{6} - i \\ -\frac{1}{2} + i \end{pmatrix}, \text{ tj.}$$

$$\vec{v}_W = \left(\frac{7}{6} - i \right) \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ i \end{pmatrix} + \left(-\frac{1}{2} + i \right) \begin{pmatrix} 1 \\ 2 \\ 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \frac{2}{3} \\ \frac{1}{6} + i \\ 1 + \frac{7}{6}i \end{pmatrix}$$

(c) Vyjádřete matici A nad \mathbb{Z}_3 jako součin elementárních matic.

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 2 \\ 0 & 1 & 2 \\ 0 & 2 & 2 \end{pmatrix}$$

Řádkovými elementárními úpravami upravíme

$(A | I_3) \sim \dots (I_3 | A^{-1})$ a budeme sledovat úpravy, tj.

$$(A | I_3) \sim (E_1 A | E_1) \sim (E_2 E_1 A | E_2 E_1) \sim \dots$$

$$\dots \sim (E_k \dots E_1 A = I_3 | E_k \dots E_1)$$

pak $\underbrace{\hspace{10em}}_{\text{vidíme } A = E_1^{-1} E_2^{-1} \dots E_k^{-1}}$

$$\downarrow \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 2 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 2 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 2 & 2 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right) \xrightarrow{E_1} \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 2 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 2 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 1 & 1 \end{array} \right),$$

$$\xrightarrow{E_2} \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 2 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 2 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 1 & 1 \end{array} \right) \xrightarrow{E_3} \left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 0 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 2 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 1 & 1 \end{array} \right)$$

matice úprav byly

$$E_1 = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 1 & 1 \end{pmatrix} \quad E_1^{-1} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 2 & 1 \end{pmatrix}$$

$$E_2 = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \quad E_2^{-1} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$E_3 = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \quad E_3^{-1} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 2 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$\text{tj. } A = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 2 \\ 0 & 1 & 2 \\ 0 & 2 & 2 \end{pmatrix} = E_1^{-1} E_2^{-1} E_3^{-1} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 2 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 2 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

(5) [12 bodů]

(a) Zformulujte a dokažte tvrzení o jednoznačnosti opačných prvků a nulového prvku v tělese.

Nechť T je těleso a $x \in T$. Pak

(1) jsou-li $0, 0' \in T$ takové, že $0 + y = y + 0 = 0' + y = y$ pro každé $y \in T$, pak $0 = 0'$

(2) jsou-li $y, y' \in T$ takové, že $x + y = x + y' = 0$, pak $y = y'$

Důkaz:

(1) platí $0 = 0 + 0' = 0'$

\uparrow protože $0 + 0 = 0$ a \uparrow předpoklad
 \neq komutativity
 $0' + 0 = 0 + 0'$

(2) $x + y = x + y' \quad / +(-x) \text{ zleva}$

$(-x) + (x + y) = (-x) + (x + y') \quad / \text{asoc}$

$((-x) + x) + y = ((-x) + x) + y' \quad / \text{axiom opačného prvku}$

$0 + y = 0 + y' \quad / \text{axiom nulového prvku}$

$y = y'$

- (b) Zformulujte a dokažte tvrzení o dimenzi podprostoru konečně generovaného prostoru (tj. že dimenze je menší nebo rovná a kdy nastává rovnost).

Nechť V je konečně generovaný vektorový prostor a W jeho podprostor. Pak W je konečně generovaný a platí $\dim W \leq \dim V$, přičemž rovnost nastává právě tehdy, když platí $W = V$.

Důkaz:

- W je konečně generovaný:

w_1, \dots libovolný nenulový vektor $w \in W$ (podle lemmatu je $W = \langle \mathcal{B} \rangle$ a tvrzení je zřejmé)

- pokud $\langle w_1 \rangle = W$ jsme hotovi

jinak $w_2 \dots$ libovolný nenulový vektor $w \in W \setminus \langle w_1 \rangle$

- pokud $\langle w_1, w_2 \rangle = W$ jsme hotovi

jinak $w_3 \in W \setminus \langle w_1, w_2 \rangle$

- atd.

$w_1, w_2, \dots, w_{\dim V + 1}$ je LN $w \in W$, tedy $i \in V$,

což je nemožné (protože LN postupnost jde doplnit na bázi, ale každá báze V má $\dim V$ prvků)

- pak W má bázi B ta je LN $w \in V$, takže jde doplnit na bázi V . Tedy $\dim W \leq \dim V$

- pokud $\dim W = \dim V$, pak B je báze V (ze stejného důvodu), tedy $W = V$

- pokud $W = V$ pak $\dim W = \dim V$ zřejmé

(c) Zformulujte a dokažte tvrzení o ortogonální projekci vektoru na přímku.

V libovolném konečně generovaném vektorovém prostoru V se skalárním součinem $\langle \cdot | \cdot \rangle$ je ortogonální projekcí vektoru \vec{v} na přímku $W = \langle \vec{w} \rangle$, $\vec{w} \neq \vec{0}$, vektor

$$\vec{v}_W = \frac{\langle \vec{w} | \vec{v} \rangle}{\|\vec{w}\|^2} \vec{w}$$

Důkaz:

chceme, aby $\vec{v} - \vec{v}_W \perp \langle \vec{w} \rangle$

k tomu je nutné a stačí

$$\vec{v} - \vec{v}_W \perp \vec{w}$$

$$\langle \vec{w} | \vec{v} - \vec{v}_W \rangle = 0$$

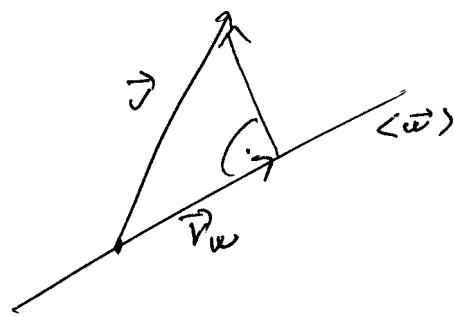
vektor \vec{v}_W hledáme tvaru $a \cdot \vec{w}$, tj.

$$\langle \vec{w} | \vec{v} - a\vec{w} \rangle = 0$$

$$\langle \vec{w} | \vec{v} \rangle - a \langle \vec{w} | \vec{w} \rangle = 0$$

$$a = \frac{\langle \vec{w} | \vec{v} \rangle}{\langle \vec{w} | \vec{w} \rangle}$$

$$\text{tj. } \underline{\vec{v}_W} = a \cdot \vec{w} = \underline{\frac{\langle \vec{w} | \vec{v} \rangle}{\|\vec{w}\|^2} \vec{w}}$$

(c) Existuje reálná matice A taková, že lineární obal řádků A je

$$\langle (1, 2, 3, 4, 5)^T, (4, 4, 0, -1, 3)^T, (5, 1, 2, 3, 7)^T \rangle$$

a jádro A je $\langle (\pi, 1, 2, 0, 3)^T, (3, 1, 0, 2, 3)^T \rangle$?

víme, že každý vektor $v \in \text{Im } A^T$ je kolmý na každý vektor $v \in \text{Ker } A$

Zde to neplatí, protože např. $(3 \ 1 \ 0 \ 2 \ 3) \begin{pmatrix} 1 \\ 2 \\ 3 \\ 4 \\ 5 \end{pmatrix} \neq 0$.

Tzn. taková matice neexistuje.

(d) Pro každé přirozené číslo n najděte vektorový prostor V a vektory $v_1, v_2, \dots, v_7 \in V$ takové, že posloupnost (v_1, v_2, \dots, v_7) je lineárně závislá, ale každá 6-člená podposloupnost je lineárně nezávislá.

zvolíme $V = \mathbb{R}^6$, budeme $(\vec{v}_1, \dots, \vec{v}_6)$ a $\vec{v}_7 = \vec{v}_1 + \vec{v}_2 + \dots + \vec{v}_6$

$(\vec{v}_1, \dots, \vec{v}_7)$ je LZ, protože LN množina v prostoru dimenze 6 není než 6 vektorů

$(\vec{v}_1, \dots, \vec{v}_6)$ LN protože je to báse

pro každé $i \in \{1, \dots, 6\}$ je $B = (\vec{v}_1, \dots, \vec{v}_{i-1}, \vec{v}_{i+1}, \dots, \vec{v}_6, \vec{v}_7)$ LN

protože \vec{v}_i je v LO těchto vektorů

$$\vec{v}_i = \vec{v}_7 - \vec{v}_1 - \vec{v}_2 - \dots - \vec{v}_{i-1} - \vec{v}_{i+1} - \dots - \vec{v}_6$$

tj. LO těchto vektorů = LO $\vec{v}_1, \dots, \vec{v}_6 = \mathbb{R}^6$, čili B je dokonce báse.

Konkrétně např.

$$\vec{v}_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{pmatrix}, \vec{v}_2 = \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{pmatrix}, \dots, \vec{v}_6 = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix}, \vec{v}_7 = \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \\ 1 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix}$$

- (e) V prostoru V nad komplexními čísly se skalárním součinem $\langle | \rangle$ je dána ortogonální báze $B = (\mathbf{u}, \mathbf{v})$ a vektor \mathbf{w} . Dále víme $\|\mathbf{u}\| = 3$, $\|\mathbf{v}\| = 5$, $\langle \mathbf{w} | \mathbf{u} \rangle = 1 + i$ a $\langle \mathbf{w} | \mathbf{v} \rangle = 2 - 3i$. Určete souřadnice vektoru \mathbf{w} vzhledem k bázi B .

značíme $[\vec{w}]_B = (a, b)^T$

máme $\vec{w} = a\vec{u} + b\vec{v}$

z toho $\bullet \langle \vec{w} | \vec{u} \rangle = \langle a\vec{u} + b\vec{v} | \vec{u} \rangle$

$$1 + i = \bar{a} \langle \vec{u} | \vec{u} \rangle + \bar{b} \underbrace{\langle \vec{v} | \vec{u} \rangle}_0$$

$$1 + i = \bar{a} \cdot 9$$

$$a = \frac{1+i}{9} = \frac{1-i}{9}$$

$\bullet \langle \vec{w} | \vec{v} \rangle = \langle a\vec{u} + b\vec{v} | \vec{v} \rangle$

$$2 - 3i = \bar{a} \underbrace{\langle \vec{u} | \vec{v} \rangle}_0 + \bar{b} \langle \vec{v} | \vec{v} \rangle$$

$$2 - 3i = \bar{b} \cdot 25$$

$$b = \frac{2-3i}{25} = \frac{2+3i}{25}$$

tj. $[\vec{w}]_B = \begin{pmatrix} \frac{1-i}{9} \\ \frac{2+3i}{25} \end{pmatrix}$

(7) [8 bodů] Zformulujte a dokažte větu o rozvoji determinantu podle sloupce.

Pro libovolnou čtvercovou matici A řádu n
a libovolné $j \in \{1, 2, \dots, n\}$ platí

$$\det A = a_{1j} A_{1j} + \dots + a_{nj} A_{nj},$$

kde A_{ij} je algebraický doplněk prvku a_{ij}
v matici $A = (a_{ij})$.

Důkaz: např. viz skripta

toto ve zkrustové
písence samozřejmě
nebude oceněno body

